

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ
VERBUM ET MUSICA

společně s náboženskou obcí
Církve československé husitské Brno II

si dovoluji pozvat milovníky filmového umění v rámci cyklu

Povídání o filmu

na podvečer
který je věnován filmu

Tengiz Abuladze

POKÁNÍ

18. 1. 2019

18:00 hod.

Pořadem provází Mgr. Miroslav Kubíček

Sbor Betanie Církve československé husitské
Nové Sady 32 a
Brno II

Pořad se koná za finanční podpory statutárního města Brna

Mediální partner:

Pokání

Sovětský svaz, Gruzie, 1984

Režie: Tengiz Abuladze

Scénář: Tengiz Abuladze, Nana Džanelidze, Rezo Kveselava

Kamera: Micheil Arganovič

Hudba: Nana Džanelidze

Hrají: Avthandil Macharadze, Ia Ninidze, Khethevan Abuladze, Edišer Giorgobiani, Kachi Kavsadze, Merab Ninidze, Nina Zakharidze, Nato Očigava ad.

Pokání je třetí částí volné trilogie (Prosba, Strom přání), ve které se gruzínský režisér Tengiz Abuladze zamýšlí nad střetnutím a věčným zápasem dobra a zla.

Ze všech tří filmů je tento určitě nejaktuálnější, a není divu. Vznikl totiž v době, kdy v tehdejší Sovětském svazu začalo alespoň určité, do té doby nevídané, uvolnění. V roce 1985, tedy těsně po dokončení filmu, stanul v čele tehdejšího SSSR Michail Gorbačov a ministrem zahraničí se stal Gruzínek Eduard Ševarnadze. Přišel čas tzv. „perestrojky“ a „glasnosti“, čehož tamní kinematografie využila v takové míře, že i u nás se ke konci osmdesátých let stály fronty na „sovětské“ filmy, jev do té doby prakticky nemožný.

Zatímco v předchozích dvou filmech poukazuje Abuladze spíše na to, jak neblahé důsledky může mít slepé lpění na tradicích, rodových i náboženských, a tím pádem i přehlížení člověka s jeho osobností a jedinečností, tak Pokání již zcela otevřeně varuje před totalitou, která hrozí podmanit si všechny lidi bez rozdílu a učinit je poslušnými služebníky režimu a jeho vládců. A vzhledem k tehdejší zkušenostem ani v nejmenším nepřekvapuje, že v postavě absolutistického diktátora Varlama (Avthandil Macharadze) poznáváme diktátory, kteří stáli svého času v čele Sovětského svazu; Varlam svojí podobou nejvíce připomíná neblaze proslulého krutého psychopata Lavrentije Beriju, ale samozřejmě zároveň zosobňuje i samotného J. V. Stalina (oba dva, jak Berija, tak Džugašvili, byli rovněž Gruzínci, čímž dostává Abuladzeho vyrovnávání se s totalitní minulostí i další, více osobnější rozměr).

Ačkoli je film situován do jakéhosi neurčitěho času a fiktivní země, odehrává se – v porovnání s předchozími dvěma – nejvíc v době současné. Národ oplakává smrt svého milovaného vůdce, obětavého lidumila. Guliko (Ia Ninidze), která připravuje slavnostní dort, však vnímá věc zcela jinak a vrací se ve vzpomínkách do minulosti, do svého dětství. Varlam, tvářící se jako přítel jejích rodičů, bezohledně dal zlikvidovat jejího otce, malíře, jen z toho důvodu, že se mu nehodí do jeho poslušného stáda. Obětí se později stává i Guličina matka, i pro tu si přicházejí Varlamovi pohůnci.

Guliko, když se dozví o Varlamově smrti, napadne jedině: ten zločinec nesmí najít pokoj v zemi. A tak ho noc co noc, znovu a znovu vykopává z hrobu a staví na oči jeho rodině. Je chycena, zatčena a postavena před soud. Nemá sice moc šancí, ale kdo následně začíná pochybovat, je Varlamův vnuk, který svého dědečka nesmírně obdivoval. Poznává konečně, co byl dědeček zač. A s pocitem vlastní viny se zastřelí puškou, dárkem od dědečka. Jeho otec Abel, Varlamův syn, si konečně uvědomuje vinu, kterou nese každý, kdo se proti zlu nepostaví. A tak dokonává to, co Guliko začala: svrhne mrtvolu svého otce do propasti.

Na konci filmu se vrací počáteční scéna, Guliko pokračuje v rozhovoru s mužikem a vyrábí dort. Byly to, co se odehrálo, to, jak opakovaně vykopává mrtvolu diktátora z hrobu, jen její představy? Anebo se to odehrálo doopravdy? To nevíme, ale myslím, že to není tak důležité. Zásadní poselství celého díla se totiž ozve až v samotném závěru, kdy na okno domku zaklepe jakási stařenka, aby se zeptala, zda ta cesta, po které jde, vede k chrámu Bohorodičky. A když jí Guliko odpovídá, že to je Varlamova ulice a k chrámu nevede, ptá se stařenka: „A k čemu je taková cesta, která nevede k chrámu?“ Jen těžko lze nalézt výmluvnější a nadčasovější závěr.

Miroslav Kubíček